

1. TEOLOŠKA RADNA GRUPA

1. Našoj crkvenoj sadašnjosti prijeko je potrebno cjelovito teološko tretiranje obitelji. U tu svrhu trebalo bi razgraničiti neko temeljno pojmovlje u vezi s obitelji: ženidba, brak, obitelj, porodica i sl.

2. U dosadašnjoj teološkoj nastavi i navješćivanju vjere prevladavalo je uže sakramentalno (*sacramentum in fieri*) i pretežno pravno vrednovanje ženidbe (usp. *De matrimonio, Ius matrimoniale*). Treba težiti k izgradnji integralnog kršćanskog poimanja braka i obitelji koje će u jedno gledanje sjediniti poglavite vidike na brak i obitelj, sa stajališta opće-antropološkog, biblijskog, dogmatskog, moralnog, pravnog itd.

3. Obitelj — kao »*ecclesia domestica*« — treba da postane jedna od središnjih tema pastoralna, i teoretskog i praktičnog.

4. Uz baštinjene vidike teologije braka i obitelji, Drugi vatikanski sabor pruža nove perspektive i elemente za cjelovitije obrađivanje kršćanske obiteljske stvarnosti. Zato npr. — uz nerazrješivost braka i instituciju zapreka (*impedimenta*), koju bi, radi dalekosežnih posljedica za nastajanje i valjanost braka, trebalo podvrći temeljitom preispitivanju i upotpunjenju — u navješćivanje vjere valja ugraditi osobito temeljne vrednote kršćanske obiteljske antropologije: tjelesnost, spolnost, plodnost, ljubav, uzdržljivost, djevičanstvo; a napose supružništvo, roditeljstvo, očinstvo i majčinstvo, djetinjstvo, sinovstvo, bratstvo, udovištvo, rodbinstvo, susjedstvo itd., kao i teologiju ovozemnih vrednota, za što sve Pismo obaju Zavjeta i Crkvena predaja pružaju dosad nedovoljno iskorištena bogatstva.

5. U toj teološkoj sintezi naročitu pažnju treba posvetiti obitelji kao prirodnoj sredini u kojoj niče i raste osobnost čovjeka kao pojedinca i kao bića ugrađenog u sve razine društvenosti (obitelj-narod-čovječanstvo, obitelj-župa-mjesna Crkva-opća Crkva).

6. Tako bi s vremenom mogao nastati jedinstven teološki traktat o obitelji (*De familia*) koji bi zaslužio da nađe mjesta u budućim formulacijama i studijskih i pastoralnih (pastvenih) programa.

2. radna grupa: **OBITELJ U ŽUPI**

Obitelj u župi trebala bi biti prije svega objekt pastoralnog rada svećenika. A u drugoj fazi trebala bi postati subjekt — nosilac kršćanskog života i aktivnosti unutar župe. Prije samog djelovanja potrebno je odrediti neke temeljne datosti s obzirom na obitelj i s obzirom na

župu kao zajednicu. Obitelj je prirodna zajednica koja posjeduje svoju individualnost i svoju intimu. Pastoralna djelatnost treba ove obiteljske specifičnosti respektirati. Zbog toga oblici pastorizacije ne bi smjeli biti takvi da narušavaju individualnost i nasilno prodiru u intimni obiteljski svijet. — Što je kršćanska zajednica, već je na prošlogodišnjem tjednu doneseno u III rezoluciji. Valja tako organizirati pastoralni rad o obiteljima da se kršćanska (župna) zajednica ne raslojava u neke privilegirane sekte koje nisu u mogućnosti da kao mjesne Crkve budu konkretan znak univerzalne Kristove zajednice.

1) Potreba utvrđivanja činjeničnog stanja naših obitelji

Potrebno je što prije temeljito upoznati i utvrditi činjenično stanje naših obitelji prema različitim stanovištima (ekološkim, sociološkim, ekonomskim, vjerskim itd.). Na taj su rad svi pozvani. U tu svrhu od velike bi koristi bio Institut za pastoralnu teologiju. Stoga predlažemo Biskupskim konferencijama Jugoslavije i Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu da s drugim tijelima pokrenu tu akciju istraživanja, snimanja itd. činjeničnog stanja naših obitelji.

2) Obitelj kao objekt pastorizacije

Radna grupa je konstatala da do sada obitelj kao obitelj nije bila objekt dušobrižničkog djelovanja. Održavale su se staleške pouke, posebno za muževe, za žene, za mladež, za djecu. Ali obitelj nije bila zahvaćena kao cjelina.

Budući da su članovi naših obitelji kršteni, ali nisu dovoljno upoznali kršćanstvo, bit će potrebna evangelizacija obitelji. Predloženi su različiti načini naviještanja vjere i Evandjelja.

a) Ponajprije unutar euharistijskog slavlja koje svake nedjelje okuplja vjernike na proslavu pashalnog misterija.

b) Prigodom slavljenja sakramenata krštenja, uvođenja djeteta u zajednicu, poslije katekumenata, prigodom vjenčanja i sprovoda. Osobitu pozornost treba posvetiti krštenju i vjenčanju. Preporuča se da u pojedinoj regiji bude ujednačen postupak s obzirom na uvjete koji se postavljaju za krštenje i vjenčanje. Podjeljivanje sakramenata pretpostavlja razumijevanje i vjeru. Radna grupa stoga smatra da se sakramenti ne bi trebali podjeljivati bez pripreve. Kakva će biti priprava, ovisit će o mjesnim prilikama.

c) Razni roditeljski sastanci, stručna predavanja, župne tribine.

d) Osobni kontakt, posjeti, razgovori.

Radu svećenika uvelike će pomoći i katolički tisak.

3) Obitelji kao subjekt

Evangelizacija obitelji trebala bi ići za tim da obitelj postane nosilac vrednota kršćanskog života. Ona naime nije samo pasivni primatelj kršćanske poruke nego je sama pozvana da sebe obogaćuje spoz-

najom Krista, napredovanjem u vjeri i ljubavi, po čemu postaje »Crkva u malom« i doživljuje prisutnost Krista. Tada obitelj postaje i sposobna za apostolsko djelovanje: da drugima životom i riječju naviješta Evandjelje.

Da bi se ovo moglo ostvariti, važno je povezivanje obitelji unutar župe. Prava evangelizacija ide za tim da svakog čovjeka i obitelj pridruži široj kršćanskoj zajednici, koja tako postaje sakrament spase-nja.

Povezivanja može biti različito: na temelju rodbinstva, kumstva, prijateljstva. Za početak može poslužiti okupljanje na proslavu godiš-njice vjenčanja, zatim okupljanje brojnih obitelji, i sl. Konkretni oblici okupljanja mogu poprimiti različite forme, kao npr. zajednice Naše Gospe i ovima slične zajednice.

4) Obitelj u župnoj zajednici

Neophodno je potrebno da rad s pojedinim obiteljima bude takav da ih ne isključi iz župne zajednice. One u župi postaju nosioci obnove. Mogu aktivno sudjelovati u liturgijskim svečanostima, u karitativnom djelovanju, u pripremanju mladih za brak, u obiteljskom apostolatu i ostalim oblicima pastoralnog djelovanja.

Radna grupa dotakla se i pasterala vjernika crkveno nevjenčanih u kršćanskoj zajednici, i smatra da ih prema načelima Evandjelja ne smijemo isključiti iz pastoralne brige njihove župne zajednice.

3. radna grupa: **PRIPRAVA ZA BRAK**

I. Načelni dio

60—70 svećenika okupljenih u radnoj grupi »Priprava za brak« sma-traju potrebnim da se ubuduće *osobita pažnja posveti* pripravi mladeži za brak i obitelj. Uočeno je da dosadanja praksa i oblici priprave nisu dostatni.

U tom radu treba da *organizirano i sistematski* sudjeluje *čitava Crkva*.

Priprava za brak treba da bude cjelovita: *ljudska i kršćanska*, raz-vijajući sve vrednote u potencijale potrebne za obiteljski život. Budući da taj zadatak prelazi mogućnosti samog svećenika, treba osigurati *suradnju bračnih parova, liječnika i drugih stručnjaka*.

Smatramo nužnim da *svako pastoralno područje* (grad, skup deka-nata i, prema mogućnosti, župe) ima takvu *radnu grupu* ili više grupa koje će pomagati u pripravi za brak priređivanjem raznovrsnih tečajeva, obiteljskih tjedana, studijskih dana i slično. Rad takvih grupa treba us-kladiti na biskupijskoj i međubiskupijskoj razini.

II. Praktički dio

Priprava za brak je dalja i bliža.

Smatramo da *već sada* treba raditi na slijedećem:

A. Dalja priprava na brak:

1. Poticati i pomagati roditelje da budu djeci prvi odgojitelji za kršćanski brak kao zajednicu *ljubavi, života i spasenja*.

2. U cjelovitu katehezu treba ući priprava za brak, već prema razvojnoj dobi katehizanta. Bit će korisno na sastanke mladih povremeno pozvati bračne parove i stručnjake.

3. Župnici će iskoristiti uobičajene oblike okupljanja vjernika (trodnevnicе, godove, zborove mladih i slično) da bilo sami bilo uz pomoć stručnjaka prodube pouku o braku i obitelji.

4. Za to područje rada treba pojačati i specijalizirati izdavačku djelatnost (časopisi, knjige...)

B. Bliža priprava za brak:

1. Trebalo bi da počne najkasnije mjesec dana prije vjenčanja.

2. U njoj će sudjelovati uz svećenika bračni parovi i stručnjaci.

3. Poželjno je da takva priprava obuhvati 5 do 6 susreta u obliku tečaja ili slično. Ako tečaj nije ostvariv i župnik obavlja pouku sam, neka barem pozove koji kršćanski bračni par da svojim osobnim svjedočenjem popuni njegovu riječ.

4. Župnik će u svakom slučaju upriличiti nekoliko osobnih razgovora sa zaručnicima.

4. radna grupa: PROBLEMI U VEZI S DUŠOBRIŽNIŠTVOM ISELJENIKA

Odlazak naših ljudi u strani svijet na rad stvara često katastrofalne posljedice u obiteljskim zajednicama: bračna nevjera, zanemareni odgoj djece koji dovodi do kriminala, pijanstvo muža, kartanje za novac i konačno potpuni lom braka. Pogibelji su izloženi i oni bračni drugovi koji ostaju u domovini i oni koji odlaze u svijet. Konstatirane su mnoge psihološke i moralne promjene bračnih drugova pod utjecajem osamljenog života u novoj sredini. Razmatrajući taj problem, došli smo do zajedničkih zaključaka:

1. a) Pozivamo svećenike iz čijih se župa odilazi u inozemstvo da sami temeljitije upoznaju probleme razdvojenih obitelji i da svoje vjernike ozbiljno spremaju za mogućnost takvog razdvojenog obiteljskog života.
- b) Neka svećenici nastoje biti u kontaktu s članovima razdvojenih obitelji: pismeno s onima koji se nalaze na radu u inozemstvu, a što češćim osobnim posjetima onih koji su ostali kod kuće.
- c) Neka budu povezani s misionarima onih mjesta u kojima se nalazi najveći broj njihovih župljana.
2. a) Ponovno pozivamo misionare i socijalne radnike u inozemstvu da održavaju živu vezu s članovima razdvojenih obitelji češćim osobnim posjetima.
- b) Gdje god je to moguće, savjetujemo da se iz domovine pozovu specijalizirani predavači i laičke ekipe koje bi održa-

vale tečajeve o obiteljskim problemima. A gdje je to moguće, neka se takve laičke ekipe formiraju iz vlastite sredine.

- c) Misionari neka u svojim propovijedima što češće obrađuju obiteljske probleme.
3. a) Za sve ove aktivnosti potreban je veći broj misionara i socijalnih radnika. Zato i ove godine apeliramo na biskupe i poglavare redovnika i redovnica da svakako, i uz najveće žrtve, pošalju što veći broj prikladnih radnika u inozemnu pastvu.
- b) Osim toga molimo oca biskupe i redovničke poglavare da od vremena do vremena posjećuju iseljenike i njihove misionare.
- c) Molimo Bogoslovni fakultet u Zagrebu i ostale visoke bogoslovne škole u zemlji da bi u pastoralnoj teologiji posebnu pažnju posvetili problemu inozemne pastve.
- d) Molimo postojeći katolički tisak da više piše o problemima obitelji naših radnika u inozemstvu.

5. DISKUSIJA S LIJEČNICIMA O PROBLEMIMA BRAKA I OBITELJI*

I. Ova radna grupa konstatira da postoje mnogi aspekti neprirodnog načina života u braku i obitelji (pobačaj, neprirodno ograničavanje poroda, nehumani odnosi među bračnim parovima i njihovim roditeljima...) i smatra da bi trebalo upotrijebiti sva raspoloživa sredstva u **otklanjanju tih abnormalnosti**.

Područja na kojima bi svećenik u župi mogao djelovati obuhvaćaju:

a) *odgoj*: posebno mladih, posebno zaručnika i posebno bračnih parova, odgoj za odgovorno roditeljstvo putem posebnih vjeronaučnih pouka ili posebnih metodičkih jedinica u okviru vjeronaučne pouke, zatim putem tečajeva o budućem bračnom i obiteljskom životu za mlade, zatim posebno za zaručnike i posebno za bračne parove. Tečajevi bi trebali obuhvatiti gradivo iz područja anatomije, fiziologije, razvoja trudnoće i porođaja, pobačaja, reguliranje poroda, higijena braka, psihologija i psihopatologija ljubavi. Za starije dobne skupine trebalo bi uključiti i područja socijalnodemografskih pitanja našeg naroda.

b) Preporučujemo svim ordinarijatima da prihvate sugestiju o formiranju obaveznih stalnih tečajeva za zaručnike, gdje god je moguće. U tim tečajevima trebali bi predavati: svećenik, liječnik ili medicinska sestra te barem jedan bračni par. Gdje je moguće, u tečaj treba ubaciti i predavanja socijalnog radnika i pravnika.

c) Budući da katolički tisak u obliku knjiga, brošurica, časopisa zauzima važno mjesto u odgoju, preporučujemo katoličkim izdavačkim poduzećima da u svojim izdavačkim planovima predvide i djela, stalne rubrike i članke iz područja bračne i obiteljske problematike, posebno o pravilno shvaćenju bračnoj ljubavi, o abortusu i reguliranju poroda.

d) Preporučamo župnicima da popune svoje župne knjižnice književnim djelima o obitelji i braku, a književnike da potaknu na pisanje

---

* Ovaj je tekst plenum prihvatio kao *izvještaj* te radne grupe, a ne kao *zaključke* (rezoluciju).

i prevođenje iz strane literature djela i članaka o bračnoj i obiteljskoj problematici. Većim izdavačkim poduzećima preporučamo pokretanje posebne obiteljske knjižnice.

e) Preporučamo nabavku filmova o bračnoj i obiteljskoj problematici.

f) Putujuće izložbe o obiteljskoj tematici također bi mogle konstruktivno poslužiti kao odgojni faktor.

Da bi svećenici mogli pravilno odgovoriti, preporučamo da se na sve teološke fakultete i visoke bogoslovne škole uvedu:

1. pastoralna medicina,

2. seminar ili kolegij o problemima braka i obitelji i obiteljskom apostolatu,

3. metodika organizacije pastoralnog rada na župi s osobitim osvrtom na grupnu dinamiku.

Preporučamo novicijanima svih redova da uvedu posebna predavanja o medicinskim problemima.

Preporučujemo župničkim koronama i ostalim skupovima svećenika da uključe u svoj rad i posebna predavanja stručnjaka iz svih područja bračne i obiteljske problematike. Svećenicima preporučujemo redovito praćenje literature mladih s obzirom na preventivu. Na župama gdje nema liječnika trebali bi svećenici preuzeti predavanja i o osnovama anatomije, fiziologije itd.

Preporučamo svećenicima da organiziraju posebna stručna predavanja i pouke za majke, posebno za očeve i posebno za bake. Tematika bi trebala obuhvatiti područja neplodnih brakova, problem ponovnog graviditeta (sramota!), problem ranog graviditeta u braku («sramota da odmah rodi»), problem lažne religioznosti (sili kćerku na abortus, »ne budi luda« itd.).

Predlažemo seminaru za moralnu teologiju na teološkim fakultetima i školama da članovima preporuča obrađivanje seminarskih radnji iz ovog područja, kao i kontakt s ustanovama u inozemstvu koje proučavaju obiteljsku problematiku.

II. Socijalno-ekonomske mjere u okviru mogućnosti župe:

a) moralna i materijalna pomoć trudnicama, posebno trudnim djevojkama. Bilo bi dobro osnovati posebni fond u tu svrhu. U moralnu i materijalnu pomoć treba posebno uključiti brojne obitelji.

b) Gdje je moguće, preporučamo osnutak župnih obdaništa, makar u jednoj prostoriji, gdje bi se djeca mogla zadržavati dok roditelji rade.

III. Preporučamo župnicima prisnu *suradnju* s liječnicima, medicinskim sestrama i socijalnim radnicima. Gdje je moguće, neka organiziraju i posebnu vjersku pouku za polaznike medicinskih škola (za studente, med. sestre) u svrhu eventualne kasnije suradnje na predavanjima za zaručnike i bračne parove.

Preporučamo da se osnuju, gdje je moguće, predbračna i bračna savjetovališta (liječnik, psiholog, socijalni radnik, svećenik po potrebi). Većim savjetovalištima preporučamo dopisni oblik savjetovanja, naročito mladim majkama, odnosno bračnim parovima.

IV. Biskupskoj konferenciji Jugoslavije preporučamo:

a) osnivanje i materijalno i moralno potpomaganje obiteljskih instituta, čija bi svrha trebala biti odgoj budućih aktivista za rad na području kršćanskog braka i obitelji te proučavanje bračne i obiteljske problematike kod nas.

b) Preporučamo organiziranje mjeseca obitelji u narednim godinama, a sekciji pastoralnog vijeća preporučamo da pripremi nacрте propovijedi za takve »mjesece obitelji«.

c) Preporučamo biskupskoj konferenciji niveliranje neujednačenog kriterija za abortus i kontracepciju.

d) Preporučamo osnutak posebne referade pri BKJ za obiteljsku problematiku.

e) Preporučamo osnutak fonda interdijecezanskog karaktera za izdavačku djelatnost na području obiteljske regeneracije.

f) Preporučujemo BKJ da šalju katoličke liječnike i liječnice na specijalizaciju iz ginekologije, psihijatrije i pastoralne medicine u inozemstvo.

V. Organizatorima Teološko-pastoralnog tjedna u Zagrebu preporučamo da u buduće tečajeve uključe stalnu liječničku sekciju koja bi raspravljala o problematici pastoralne medicine. Preporučamo da na budućim tečajevima okupe više laika, stručnjaka za demografiju, socijalnih radnika, medicinskih sestara, bračnih parova i liječnika.

Smatramo da su svi gornji prijedlozi od vitalnog značenja za vjerski život župa i da su u skladu s dokumentima II vatikanskog Koncila i ostalih papinskih dokumenata o braku i obitelji.

Pohvaljujemo rad našeg Karitasa koji prihvaća i trudne djevojke i njihovu djecu.